

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра анатомія людини

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

Функціональна анатомія
(назва дисципліни)

підготовки бакалавра (на основі повної загальної середньої освіти)
(назва освітнього рівня)

спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми 227 « Фізична терапія, ерготерапія»
(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

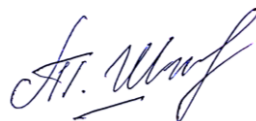
Силабус навчальної дисципліни «Функціональна анатомія»
підготовки “бакалавра” (на основі повної загальної середньої освіти),
галузі знань – 22 охорона здоров'я, спеціальності – 227 фізична терапія,
ерготерапія, за освітньою програмою – фізична терапія, ерготерапія

Розробник: Шевчук Т.Я., кандидат біологічних наук, доцент кафедри
анатомії людини

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри
анатомії людини

протокол № 2 від 20.09.2021 р.

Завідувач кафедри:

доц. Шевчук Т.Я.

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	22 Охорона здоров'я 227 Фізична терапія, ерготерапія 227 Фізична терапія, ерготерапія бакалавр	Нормативна
		Рік навчання 1
Семестр 2-ий		
Лекції 30 год.		
Практичні (семінарські) Лабораторні 60 год. Індивідуальні		
Самостійна робота 78 год.		
Консультації 12 год.		
ІНДЗ: немає		Форма контролю: <i>екзамен</i>

ІІ. Інформація про викладача

Шевчук Тетяна Яківна – доцент, кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії людини: shevchuk.tatyana@vnu.edu.ua

Пикалюк Василь Степанович – професор, доктор медичних наук, професор кафедри анатомії людини: pykaliuk.vasyl@vnu.edu.ua

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно графіку, за графіком консультацій і відпрацювань, дистанційне навчання Office 365 (Teams).

Розклад занять розміщено на сайті Волинського національного університету імені Лесі Українки: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень кафедри анатомії людини та на сайті

кафедри:

https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0_%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%97_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Навчальна дисципліна **«Функціональна анатомія»** є нормативною дисципліною для студентів спеціальності - 227 «Фізична терапія, ерготерапія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Вивчення даної дисципліни являє собою адаптовану до потреб медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним студентом знань у світі природничо-наукових уявлень про будову людського організму та його вікові особливості, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини та у практичній діяльності.

2. Пререквізити: Нормальна анатомія людини.

Постреквізити: після закінчення вивчення дисципліни знання, уміння і навички здобуті студентами можуть бути корисними для засвоєння курсу «Нормальна фізіологія людини (за професійним спрямуванням)», «Долікарська медична допомога», «Основи медичних знань та медична термінологія», «Біомеханіка та клінічна кінезіологія (за професійним спрямуванням)».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни **«Функціональна анатомія»** є сформулювати наукові уявлення про анатомічні основи функціональної діяльності всіх систем організму людини як єдиного цілого у взаємозв'язку з оточуючим середовищем, розвивати вміння аналізувати будову, топографію, походження органів залежно від виконуваних ними функцій, розуміти об'єднуючу роль нейрогуморальної регуляції у забезпеченні цілісності людського організму.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Функціональна анатомія» є:

- на основі топографічного та функціонального принципів вивчити будову тіла людини;
- у процесі вивчення функціональної анатомії розглянути анатомо-топографічні взаєморозташування органів, розкривши поняття робочих, життєзабезпечуючих та інтегруючих систем людини;
- під час вивчення анатомії комплексних систем органів та апаратів формувати розуміння будови організму в цілому, тобто всебічно розкрити взаємозв'язок і взаємозалежність окремих частин організму;
- виробити у студентів наукове уявлення про взаємозв'язок та єдність структури і функції органів людини, їх мінливості в процесі філо- і онтогенезу: показати взаємозв'язок організму з мінливими умовами середовища.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні володіти такими **компетенціями**:

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмовою.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК 2.Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

ФК 3.Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.

ПР 1 Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 2. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПР 3. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПР 4. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 7. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).

ПР 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.

ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПР 13 Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.

ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.

ПР 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.

ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій (додаток 1) та за потреби, модифіковувати поточну діяльність.

ПР 18 Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю (40 балів)
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Конс.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Функціональна анатомія голови, шиї, верхньої кінцівки						
Тема 1. Вступ у функціональну анатомію. Системи організму.	4	2	-	2		УО
Тема 2. Анатомо-топографічна характеристика голови, шиї	14	2	4	6	2	УО, ВПЗ
Тема 3. Кровообіг, венозний і лімфатичний відтік, іннервація голови, шиї.	14	2	4	6	2	УО, ВПЗ
Тема 4. Анатомо-топографічна характеристика верхньої кінцівки.	12	2	4	6		УО, ВПЗ
Тема 5. Кровообіг, венозний і лімфатичний відтік, іннервація верхньої кінцівки.	12	2	4	6		УО, ВПЗ
Тема 6. Узагальнення функціональної анатомії голови, шиї, верхньої кінцівки	4		4			УО, ВПЗ
Разом за змістовим модулем 1	60	10	20	26	4	14 балів (УО 8; ВПЗ 6)

Змістовий модуль 2. Функціональна анатомія грудної і черевної порожнин та їх стінок						
Тема 7. Анатомо-топографічна характеристика грудної порожнини.	14	4	4	6		УО, ВПЗ
Тема 8. Кровообігання, венозний і лімфатичний відтік, іннервація грудної порожнини.	13	2	4	7		УО, ВПЗ
Тема 9. Анатомо-топографічна характеристика черевної порожнини	14	2	4	6	2	УО, ВПЗ
Тема 10. Кровообігання, венозний і лімфатичний відтік, іннервація черевної порожнини.	15	2	4	7	2	УО, ВПЗ
Тема 11. Узагальнення функціональної анатомії грудної і черевної порожнин та їх стінок	4		4			ВПЗ
Разом за змістовим модулем 2	60	10	20	26	4	13 балів (УО 8; ВПЗ 5)
Змістовий модуль 3. Функціональна анатомія тазу, нижньої кінцівки						
Тема 12. Анатомо-топографічна характеристика тазу.	13	2	4	7		УО, ВПЗ
Тема 13. Кровообігання, венозний і лімфатичний відтік, іннервація тазу.	15	2	4	7	2	УО, ВПЗ
Тема 14. Анатомо-топографічна характеристика вільної нижньої кінцівки.	14	4	4	6		УО, ВПЗ
Тема 15. Кровообігання, венозний і лімфатичний відтік, іннервація вільної нижньої кінцівки.	14	2	4	6	2	УО, ВПЗ
Тема 16. Узагальнення функціональної анатомії тазу, нижньої кінцівки	4		4			УО, ВПЗ
Разом за змістовим модулем 3	60	10	20	26	4	13 балів (УО 8; ВПЗ 5)
Підсумковий контроль						60 балів
Модульна контрольна робота 1	Тестовий контроль 5 балів Усне опитування 15 балів					20
Модульна контрольна робота 2	Тестовий контроль 5 балів Усне опитування 15 балів					20
Модульна контрольна робота 3	Тестовий контроль 5 балів Усне опитування 15 балів					20

Усього годин/балів	180	30	60	78	12	100 балів
---------------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------------

Форма контролю: УО – усне опитування; ВПЗ – виконання практичного завдання; МКР – модульна контрольна робота (Т – тестовий контроль, УО – усне опитування).*

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS

Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вступ в функціональну анатомію.	5
2	Череп	5
3	Скелет кінцівок	5
4	Допоміжний апарат м'язів (фасції, синовіальні сумки, синовіальні піхви, кістково-фіброзні канали). Області тіла, границі між ними як зовнішні орієнтири для розуміння топографії м'язів.	5
5	Рудиментарні та прогресивні м'язи верхньої та нижньої кінцівок.	5
6	Постава, її анатомічна і функціональна основи. Види постави. Сколіоз.	5
7	Нутрощі. Серозні порожнини тіла і їх розвиток (черевна порожнина, плевральна щілина). Топографія внутрішніх органів. Топографічні області і лінії тулуба.	5
8	Класифікація і коротка характеристика вад закладання та розвитку внутрішніх органів.	5
9	Листки очеревини та її похідні (зв'язки, заутки, сумки, заглибини, які вона утворює). Регуляція кількості перитонеальної рідини, місця її скупчення при надлишку утворення.	5
10	Нервова система	5
11	Розвиток органів чуттів. Структурно-функціональні особливості акомодативного апарату ока у зв'язку з трудовою діяльністю і залежно від віку	4
12	Руховий аналізатор та аналізатор шкірного чуття. Гігієна шкіри. Опіки.	5
13	Смаковий аналізатор. Будова рецепторів органа смаку. Нюховий аналізатор.	5
14	Венозні сплетення. Анастомози ворітної вени з притоками верхньої і нижньої порожнистих вен. Особливості будови кровоносного русла окремих органів: мозку, серця, легень, печінки, селезінки, нирок, ендокринних залоз.	5
15	Вени головного мозку. З'єднання між внутрішньочерепними і позачерепними венами /диплоїтичні і емісарні вени/.	5
16	Інтерреналова та хромафінна /адреналова/ системи наднирника: розвиток, топографія, морфологія і функції. Додаткові наднирники. Парааортальні тільця, сонний гломерус.	4
	Разом	78

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії.

Відвідування занять є обов'язковим. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, то студент зобов'язаний відпрацювати його самостійно у системі Office 365 (Teams), де зможе ознайомитись з методичними матеріалами до лабораторних робіт. За методичними рекомендаціями виконати лабораторну роботу. Після виконання роботи прикріпити її у папку «Здача завдання №__». Оцінювання відбувається за шкалою. Пропущений модульний зріз також можна відпрацювати у Office 365 (Teams).

За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційному режимі.

Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко. Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру лабораторних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях під час вивчення відповідних тем.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн- курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин, відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#).

Політика щодо академічної доброчесності. Викладач і студент мають дотримуватись ст. 36 Закону України «Про освіту». Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну науково-педагогічну діяльність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної й наукової діяльності.

На лабораторних заняттях під час усного опитування, під час написання модульної контрольної роботи та під час підсумкового оцінюванні студентам дозволяється користуватися лише муляжами, натуральними препаратами та схемами. Списування під час поточного контролю та під час

здачі іспиту заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Використання гаджетів та персональних комп'ютерів передбачено під час дистанційного навчання та проходження online тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Лабораторні роботи зі змістового модуля 1 мають бути виконані до проведення модульного зрізу 1. У випадку невиконання лабораторних робіт студент не допускається до написання модульного зрізу 1. Відповідно такі ж вимоги і до виконання лабораторних робіт до модулів 2-3. Після отримання оцінок за поточний і проміжний контроль знань студент допускається до складання екзамену. Якщо студент набрав 75 балів і більше, екзамен може бути зарахований автоматично. Якщо студент під час навчання набрав менше 75 балів він складає екзамен. Терміни проведення екзамену визначаються розкладом екзаменаційної сесії. У разі не складання екзамену, студент може перездати його двічі. Розклад ліквідації академічної заборгованості передбачений розкладом екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового контролю успішності навчання – *екзамен*. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає екзамен у формі *усного опитування*. При цьому на екзамен виноситься *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. У кожному екзаменаційному білеті є три питання (по одному з кожного змістового модуля). Відповідь за кожне з екзаменаційних питань оцінюється максимально в 20 балів. Для отримання екзамену потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані студента в графі «оцінка за національною шкалою» проставляється загальна кількість балів (максимально – 100), яку студент отримав разом за поточний контроль (40 балів) та підсумковий контроль (60 балів).

Питання для підготовки до підсумкового контролю (екзамену):

1. Визначення функціональної анатомії, її місце в системі анатомічних наук. Цілі й задачі функціональної анатомії.
2. Роль П. Ф. Лесгафта у формуванні функціональної анатомії.
3. Класифікація систем організму. Типова будова та функції.
4. Характеристика робочих систем організму (опорно-руховий апарат).
5. Морфофункціональна характеристика скелету.
6. Морфофункціональна характеристика м'язової системи.
7. Характеристика життєзабезпечуючих систем організму. Морфофункціональна характеристика травної системи.
8. Морфофункціональна характеристика дихальної системи.

9. Морфофункціональна характеристика сечовидільної системи.
10. Морфофункціональна характеристика статевих систем.
11. Морфофункціональна характеристика інтегративних систем. Серцево-судинна система. Кола кровообігу.
12. Морфофункціональна характеристика інтегративних систем. Ендокринна система.
13. Імунна система. Центральні і периферичні органи імуногенезу.
14. Аорта, її відділи та гілки.
15. Система верхньої порожнистої вени.
16. Система нижньої порожнистої вени. Вена воріт печінки.
17. Морфофункціональна характеристика лімфатичної системи (лімфатичні капіляри, судини, вузли, стовбури, протоки).
18. Принципи вісцерального та парієтального лімфовідтоку.
19. Морфофункціональна характеристика інтегративних систем. Нервова система.
20. Відділи головного мозку, їх топографія, будова і функції. Кровоопостачання та венозний відтік від головного мозку.
21. Кровоопостачання та венозний відтік від головного мозку.
22. Класифікація черепномозкових нервів.
23. Ядра черепномозкових нервів, їх локалізація в стовбурі головного мозку та їх проекція на ромбоподібну ямку.
24. Чутливі та парасимпатичні вузли черепномозкових нервів. Принципи формування черепномозкових нервів.
25. Області іннервації пар черепномозкових нервів.
26. Клінічні симптоми ураження черепномозкових нервів.
27. Спинний мозок. Анатомічна й гістологічна будова. Топографія. Оболонки та міжоболонкові простори спинного мозку.
28. Кровоопостачання та венозний відтік від головного мозку. Іннервація оболонок спинного мозку.
29. Спинномозковий сегмент. Будова спинномозкового нерва. Принципи соматичної іннервації передніх та задніх гілок спинномозкових нервів. Міжреберні нерви.
30. Шийне сплетення: принцип формування, топографія, гілки, області іннервації.
31. Плечове сплетення: принцип формування, топографія, гілки, області іннервації.
32. Поперекове сплетення: принцип формування, топографія, гілки, області іннервації.
33. Крижово-куприкове сплетення: принцип формування, топографія, гілки, області іннервації.
34. Вегетативна нервова система. Топографічна та функціональна класифікація.
35. Загальні принципи сомато-вегетативної іннервації органів (соматична і вегетативна рефлекторні дуги).
36. Центральні та периферичні відділи вегетативної нервової системи.

37. Симпатична нервова система. Принципи трофічної іннервації.
38. Парасимпатична нервова система. Принципи нейросекреторної іннервації.
39. Шкіра, її будова і функціональне значення. Похідні шкіри. Молочна залоза. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік. Іннервація.
40. Функціональні методи візуалізації (рентгенографія, УЗД, КТ, ЯМР).
41. Клінічні прояви ураження центральних і периферичних відділів нервової системи.
42. Анатомо-топографічна характеристика голови (череп і голови; м'язи і фасції голови).
43. Анатомо-топографічна характеристика шиї (скелет шийного відділу хребта та м'язи шиї).
44. Топографічні утвори голови та шиї (ділянки, трикутники, простори).
45. Кровообіг (артерії) голови та шиї. Колатеральний кровообіг, анастомози.
46. Венозний і лімфатичний відтік від голови і шиї.
47. Принципи іннервації голови та шиї (соматична і вегетативна).
48. Гіпофіз та епіфіз, їх топографія, будова, функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
49. Орган зору. Будова ока, його складові частини. Допоміжний апарат ока, місця вироблення і шляхи виділення сльози. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
50. Орган слуху та рівноваги. Зовнішнє, середнє та внутрішнє вухо, їх будова і функції. Шлях циркуляції пери- і ендолімфи. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
51. Ніс. Носова порожнина, її топографія, будова і функції. Приносові пазухи. Орган нюху. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
52. Ротова порожнина, її органи, будова і функції. Орган смаку.
53. Слинні залози, їх топографія, класифікація, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
54. Глотка, її топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
55. Гортань, її топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
56. Щитоподібна та прищитоподібні залози, їх топографія, будова, функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
57. Анатомо-топографічна характеристика скелету поясу верхньої кінцівки.
58. Анатомо-топографічна характеристика м'язів поясу верхньої кінцівки. Фасції верхньої кінцівки.

59. Анатомо-топографічна характеристика скелету вільної верхньої кінцівки.
60. Анатомо-топографічна характеристика м'язів вільної верхньої кінцівки. Фасції верхньої кінцівки.
61. Топографічні утвори верхньої кінцівки (області, ямки, канали, борозни, синовіальні вагіни).
62. Кровопостачання (артерії) верхньої кінцівки. Анастомози.
63. Венозний та лімфатичний відтік від верхньої кінцівки.
64. Іннервація верхньої кінцівки.
65. Анатомо-топографічна характеристика скелету грудного та поперекового відділів хребта. Скелет грудної клітки (кістки, з'єднання).
66. Анатомо-топографічна характеристика м'язів спини. Фасції спини. Топографічні утвори спини (ділянки, трикутники).
67. Анатомо-топографічна характеристика м'язів грудей. Діафрагма. Фасції грудей. Топографічні утвори грудей (ділянки, лінії, трикутники, простори).
68. Анатомо-топографічна характеристика м'язів живота. Фасції живота. Топографічні утвори живота (відділи, ділянки, піхва прямого м'яза живота, біла лінія живота, пупкове кільце, паховий канал).
69. Кровопостачання (артерії) стінок грудної порожнини.
70. Венозний і лімфатичний відтік від стінок грудної порожнини.
71. Кровопостачання (артерії) органів грудної порожнини.
72. Венозний і лімфатичний відтік від органів грудної порожнини.
73. Приципи іннервації стінок та органів грудної порожнини (соматична і вегетативна).
74. Серце, його топографія, будова і функції. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
75. Середостіння, його класифікація і органи. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
76. Страховід, його будова і функції. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
77. Трахея, бронхи, їх топографія, будова і функції. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
78. Легені, їх топографія, будова і функції. Бронхіальне і альвеолярне дерево легень. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
79. Вилочкова залоза, її топографія, будова, функції. Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
80. Серозні оболонки (плевра, перикард). Кровопостачання, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
81. Кровопостачання (артерії) стінок черевної порожнини. Венозний і лімфатичний відтік від стінок черевної порожнини.
82. Кровопостачання (артерії) органів черевної порожнини.
83. Венозний і лімфатичний відтік від органів черевної порожнини. Венозні анастомози.

84. Принципи іннервації стінок та органів черевної порожнини (соматична і вегетативна).
85. Шлунок, його топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
86. Тонка кишка, її топографія, відділи, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
87. Товста кишка, її топографія, відділи, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
88. Печінка, її топографія, будова і функціональне значення. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
89. Підшлункова залоза, її топографія, будова та функція. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
90. Селезінка, її топографія, будова і функціональне значення. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
91. Нирки, їх топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
92. Надниркові залози, їх топографія, будова, функції. Додаткові надниркові залози. Сонний гломус та парааортальні тіліця, їх морфофункціональна характеристика. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
93. Анатомо-топографічна характеристика скелету тазової порожнини.
94. Анатомо-топографічна характеристика м'язів тазу. Фасції тазу. Топографічні утвори тазу (ділянки, отвори, канали).
95. Кровообіг (артерії) стінок тазової порожнини. Венозний і лімфатичний відтік від стінок тазової порожнини. Венозні анастомози.
96. Принципи іннервації стінок та органів тазової порожнини (соматична і вегетативна).
97. Сечовидільні шляхи (сечовід, сечовий міхур, сечівник), їх топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
98. Пряма кишка, її топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
99. Чоловічі зовнішні та внутрішні статеві органи, їх топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
100. Зовнішні та внутрішні жіночі статеві органи, їх топографія, будова і функції. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).

101. Яєчник, його будова, топографія. Циклічні і вікові зміни яєчника. Кровообіг, венозний та лімфатичний відтік; іннервація (соматична і вегетативна).
102. Промежина, анатомічні відділи, морфо-функціональна характеристика.
103. Анатомо-топографічна характеристика скелету вільної нижньої кінцівки.
104. Анатомо-топографічна характеристика м'язів вільної нижньої кінцівки. Фасції нижньої кінцівки.
105. Топографічні утвори вільної нижньої кінцівки (ділянки, отвори, канали, борозни, синовіальні вагіни).
106. Кровообіг (артерії) вільної нижньої кінцівки. Анастомози.
107. Венозний і лімфатичний відтік від вільної нижньої кінцівки.
108. Іннервація вільної нижньої кінцівки.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

Студенту, який з навчальної дисципліни має семестровий рейтинговий бал 75 і вище, підсумкова оцінка виставляється автоматично – оцінка за національною шкалою та за шкалою ECTS. Якщо семестровий рейтинговий бал студента становить 35 – 59 балів, він має можливість повторно скласти іспит.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший / Під ред. проф. В.Г. Ковешнікова. Луганськ: вид-во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2005. 328 с.; Том другий / Під ред. проф. В.Г. Ковешнікова. Луганськ: вид-во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2005. 260 с.; Том третій

- / Під ред. проф. В.Г. Ковешнікова. Луганськ: вид-во «Шико» ТОВ «Віртуальна реальність», 2005. 400 с.
2. Анатомія людини. У трьох томах. Том перший / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін, Я. І. Федонюк. Вінниця : Нова книга, 2006. 368 с.; Том другий / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін, А. Р. Парахін. Вінниця : Нова книга, 2007. 456 с.; Том третій / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін, А. Р. Парахін. Вінниця : Нова книга, 2009. 376 с.
 3. Коцан І.Я., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шварц Л.О., Пикалюк В.С., Шевчук Т.Я. Анатомія людини: підручник для студ.вищ.навч.закл. Луцьк:ВНУ імені Лесі Українки., 2010. 902 с.
 4. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Під ред. проф. Ю.Б. Чайковського. Львів: Наутілус, 2004. 592 с.
 5. Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник / За ред. І.І. Бобрика. К.: Вища шк., 2000. 399 с.
 6. Sobotta. Атлас анатомії людини. У 2-х томах. Том 2 / за ред. Р. Путца, Р. Пабста. Київ: «Український медичний вісник», 2009. 398 с.

Додаткова:

1. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шварц Л.О., Шевчук Т.Я., Поручинський А.І. Вступ до анатомії людини: Навч. посібник. Луцьк: Надстир'я, 2002. 100 с.
2. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Пикалюк В.С., Шварц Л.О., Шевчук Т.Я., Поручинський А.І. Опорно-руховий апарат людини: Навч. посібник. Луцьк: Надстир'я, 2003. 360 с.
3. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Пикалюк В.С., Шевчук Т.Я. Внутрішні органи та серцево-судинна система людини: Навч. посібник. Луцьк: Надстир'я, 2005. 448 с.
4. Кравчук С.Ю. Анатомія людини. Навчальний посібник. В 2 т. Чернівці: Поділля, 1998. Т.1. 296 с.; Т.2. 344 с.
5. Пикалюк В.С., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шевчук Т.Я. Нейроанатомія: Навч. посібник. Луцьк: Надстир'я, 2004. 353 с.
6. Коляденко Г.І. Анатомія людини: Підручник. К.: Либідь, 2001. 384 с.
7. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 3-х т. Учебное пособие для мединституттов. М.: Медицина. Т.1, 1967. 460с.; Т.2, 1966. 471с.; Т.3, 1968. 394 с.

Інтернет-ресурс

1. Функціональна анатомія. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://teams.microsoft.com/l/team/19%3a54945c7b32c74e4aa3f236f0849677c4%40thread.tacv2/conversations?groupId=31b51cec-0f45-40b6-961a-44484f63d4d1&tenantId=79cf2153-dcef-4e36-ab8c-89480b2366aa>
2. Збірник 3D атласів з анатомії людини <https://medical-club.net/uk/sbornik-3d-atlasov-po-anatomii-cheloveka/>.

3. Інтерактивний анатомічний стіл для віртуального зображення «Briolight».
4. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., Шевчук Т. Я., Шварц Л. О., Коржик О. В., Бранюк С. В., Апончук Л. С. Анатомія опорно-рухового апарату : навчально-методичний електронний посібник для студентів ЗВО III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «Медицина». Луцьк, 2020. 309 с. // (Витяг із протоколу № 2 засідання науково-методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки від 21 жовтня 2020 року).
https://volnu-my.sharepoint.com/personal/anatomykafedra_vnu_edu_ua/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments%2F%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F%20%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%2D%D1%80%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments&originalPath=aHR0cHM6Ly92b2xudS1teS5zaGFyZXBvaW50LmNvbS86YjovZy9wZXJzb25hbC9hbmF0b215a2FmZWRYeYV92bnVfZWV1X3VhL0ViMnJwR3ZqdNnsRnNzR2tOZTNWb2ZFQm5kRXI2Ym9ud2tyMFZBY01qbVh0dlE_cnRpbWU9TnN1ZDlaYk4yRWc
5. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., Шевчук Т. Я., Шварц Л. О., Коржик О. В., Бранюк С. В. Спланхнологія : навчально-методичний електронний посібник для студентів ЗВО III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «Медицина». Луцьк, 2020. 160 с. // (Витяг із протоколу № 2 засідання науково-методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки від 21 жовтня 2020 року).
https://volnu-my.sharepoint.com/personal/anatomykafedra_vnu_edu_ua/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments%2F%D0%A1%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments&originalPath=aHR0cHM6Ly92b2xudS1teS5zaGFyZXBvaW50LmNvbS86YjovZy9wZXJzb25hbC9hbmF0b215a2FmZWRYeYV92bnVfZWV1X3VhL0VWbTZGR1lrXzhoR3BNSGY1eVpCNUpnQnk0RXdON0xMTU0wYVZGR05mYndJOXc_cnRpbWU9ak1hNUJwZk4yRWc
6. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., Шевчук Т. Я., Шварц Л. О., Коржик О. В., Бранюк С. В. Анатомія серцево-судинної системи. Органи імуногенезу : навчально-методичний електронний посібник для студентів ЗВО III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «Медицина». Луцьк, 2020. 172 с. // (Витяг із протоколу № 2 засідання науково-методичної ради Волинського національного

університету імені Лесі Українки від 21 жовтня 2020 року).
https://volnu-my.sharepoint.com/personal/anatomykafedra_vnu_edu_ua/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments%2F%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F%20%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%BE%2D%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%2E%20%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%20%D1%96%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B7%D1%83%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments&originalPath=aHR0cHM6Ly92b2xudS1teS5zaGFyZXBvaW50LmNvbS86YjovZy9wZXJzb25hbC9hbmF0b215a2FmZWRYV92bnVfZWRR1X3VhL0VaS3BNc1piMUNsQ3UwOTNOSi1hX21zQlFJMldUbDRZcTlRZVIyM0RMYVdmV2c_cnRpbWU9M2FzckVaZk4yRWc

7. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., Шевчук Т. Я., Шварц Л. О., Бранюк С. В. Нервова та ендокринна системи. Органи чуття. Питання інтеграції систем організму : навчально-методичний електронний посібник для студентів ЗВО III-IV рівнів акредитації за спеціальністю «Медицина». Луцьк, 2020. 297 с. // (Витяг із протоколу № 2 засідання науково-методичної ради Волинського національного університету імені Лесі Українки від 21 жовтня 2020 року).
https://volnu-my.sharepoint.com/personal/anatomykafedra_vnu_edu_ua/_layouts/15/onedrive.aspx?id=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments%2F%D0%9D%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%2E%20%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%20%D1%87%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F%2E%20%D0%9F%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83%2Epdf&parent=%2Fpersonal%2Fanatomykafedra%5Fvnu%5Fedu%5Fua%2FDocuments&originalPath=aHR0cHM6Ly92b2xudS1teS5zaGFyZXBvaW50LmNvbS86YjovZy9wZXJzb25hbC9hbmF0b215a2FmZWRYV92bnVfZWRR1X3VhL0VYLV9OTkJMrgdGSmdZckNEamtXdlVvQldkNlhZU1VjQ001VXRWUGRVbXhlYlE_cnRpbWU9dDdoTk1Zk4yRWc